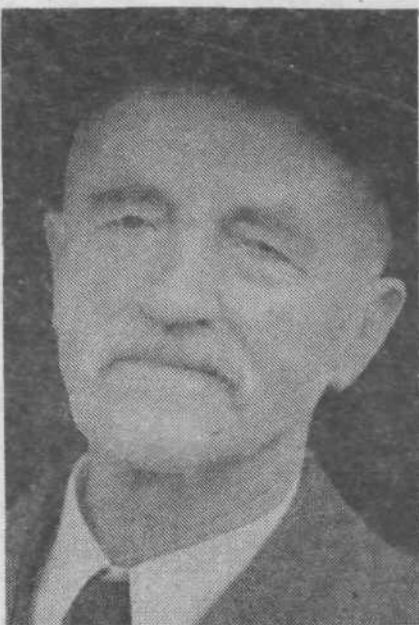

Žlahtne vrednote

Ciril Stanič, upokojenec

Za mene je ta smrt toliko bolj težka zato, ker sem v rani mladosti s tovarišem Edvardom skupaj telovadil pri bivšem Sokolu II v Trnovem. To je bilo kmalu po prvi svetovni vojni, kjer smo bili v mladinskih oddelkih. Zelo pomembno je tudi to, da se je on, poleg socialne borbe v življenju vedno zavzemal tudi za enakopravno uveljavljanje vseh narodov. Posvetil je vso skrb tudi naši Ljubljani.

Ljubiša Čabrid, Sarajevo

Mi smo ovdje na služenju vojničskega roka i bilo nam je vrlo teško kada smo saznali da smo izgubili našeg člana Predsjedništva, druga Kardelja. To smo saznali juče u pola pet. Preko radija javili su vijestima, čitali smo novine. Bilo nam je teško. Održali smo sastanak...

Franc Avbelj, Vir pri Domžalah

Smrt Edvarda Kardelja me je globoko pretresla. To je tragedija politika, borca, soborca, ki je po hudi bolezni zapustil naše vrste – tiste vrste, ki se borijo za našo lepšo prihodnost. Mislim, da smo izgubili enega največjih ljudi, ki je dal vse, da bi mladi lahko lepše živeli in da bi delavski razred v svetu dobil tiste pravice, ki jih je začrtal Lenin. Menim, da bo njegov spomin ostal živ ne samo pri nas, ampak v vsem svetu.

Ko danes razmišljam o žlahtnih vrednotah tovariša Edvarda Kardelja, s katerim sem prišel nekajkrat v stik, bi rad povedal tole:

Bil je velik človek širokega obzorja. Bil je preprost in odprt do ljudi. Prav ta njegova odprtost in njegova prizadevnost v družbenopolitičnem boju, ki ga je vodil, ga je približala ljudem in delavskemu razredu, le-ta je čutil, da mu je Edvard Kardelj-Krištof – velik prijatelj. Ko sem bil nekoč službeno pri njem, da bi zvedel za njegovo mnenje o dokaj občutljivi zadevi, me je pozorno poslušal. Iz oči sem razbral, kako sledi tekstu in ga sproti analizira in kako tehta vse okoliščine, ki so bile merodajne za razrešitev zadeve. Ko sem končal, mi je povedal svoje mnenje, ki je bilo vseskozi argumentirano. Odšel sem od njega moralno močnejši, ko mi je pritrdil to, kar sem želel. Še z večjim prizadevanjem sem opravljal svoje delo, saj sem čutil, da imam človeka, ki mi bo pomagal pri razreševanju zapletenih stvari širšega družbenega pomena. Imel sem v življenju smolo, da mi odgovorni po navadi niso uspeli dajati konkretnjših odgovorov bodisi zato, ker zadeve niso dovolj analizirali, bodisi, ker je niso poznali in proučili. Dobival sem nejasne odgovore in vsak se je skušal ostresti zapletenih zadev. Tako sem si moral pomagati z lastno rešitvijo. Izjema je bil tovariš Edvard Kardelj.

Težko sem si predstavljal, da bo ta veliki človek tako potrpežljiv sogovornik. Zaprotil sem ga le za 5 minut razgovora, on pa me je potrpežljivo poslušal in zadržal celih 45 mi-

nut. Izjavil je, da je potrebno vztrajati na naši rešitvi.

Slehnji trenutek svojega življenja je Edvard Kardelj posvetil stvari revolucije. Do njega sem gojil veliko spoštovanje, zlasti še, ko sem bral njegova znanstvena dela, kjer sem spoznaval njegovo marksistično razgledanost. V življenju mi je postal mentor.

V zasebnem življenju je bil prijazen, vedno je znal pokloniti nekaj besed svojim borce, znancem in prijateljem. Tudi mene je, ko sva se srečala na Rudnem polju in pod Grmado, nagovoril in najprej vprašal kakšna je pot. Nato pa je z menoj prijetno pokramljajal. Ljubil je prirodo, kamor je v zahajal v prostem času, nabiral je gobe, ki jih je znal sam pripraviti, bil je ribič in vnet planinec. Ljubil je glasbo in slovensko pesem. Večkrat se je dobival s partizanskim pevskim zborom in je v prirodi z njimi zapel. Človek takšnega kova in takšnih lastnosti je lahko le človek plemenitega značaja, ki ima plemenite težnje do sosedov in sočloveka. In v tem gre ravno za reči, ki delajo tovariša Kardelja velikega, ki se ni distanciral kot vodeči politik od drugih, ampak je razodeval stvari, ki zadevajo ljudi med seboj, kar naj bi bil človek človeku v velikih in majhnih stvareh v življenju ob vsakem koraku. Zato je in ostane za mene Edvard Kardelj eden največjih ljudi naše epohe, ne le kot človek žive politične misli in strateg našega socialističnega samoupravljanja, temveč kot človek preprostosti, humanosti in odnosa do ljudskih množic.

ALBERT JAKOPIČ-KAJTIMIR

Bil je najprej človek

Ko sta CK KPS in glavni štab NOV in POJ leta 1943 sklenila razširiti narodnoosvobodilni boj tudi na področje Primorske, sem bil med izbranimi kadri za uresničitev tega načrta tudi jaz. Na poti iz Zahodnodolenjskega odreda na Primorsko sem dobil sporočilo, naj se mimogrede oglašim še v glavnem štabu, v Dolomitih. Takoj ob prihodu v glavni štab me je kurir, na moje veliko presenečenje, odpeljal k tovarišu Krištofu. Po prodornem pogledu od pete do glave me je tovariš Krištof pobaral po zdravju, hkrati pa tudi že navrgel, da sem slabo opremljen, kar je pomenilo, da me mora takratni intendant glavnega štaba tovariš Povh oskrbeti z vsem, kar potrebujem.

»Greš na Primorsko«, je nato dejal, »med čudovito ljudstvo, ki je kot en moč pripravljen žrtvovati za osvoboditev in združitev z matično domovino vse, tudi življenje. To imejte nenehno pred očmi ter ne storite ali dovolite ničesar, kar bi lahko skalilo to vzvišeno zavest«. – Zatem se je dvignil, vzel iz torbice spalko in mi do zadnje podrobnosti prikazal vojaški položaj, obenem pa tudi namignil, da moramo že misliti na širšo mobilizacijo Primorske, ker nas utegnejo sicer

prehiteti Italijani. Ustanavljanje brigad je bila potemtakem ena najpomembnejših nalog naše misije na Primorskem, uspešnost narodnoosvobodilnega gibanja in učinkovitost primorskih partizanskih enot pa bosta po vsej verjetnosti, kot je tistokrat vizionarsko ocenil tovariš Krištof, med odločilnimi dejavniki pri začetovanju naših zahodnih meja. Pravilno je slutil, da bo o usodi Primorske odločala »zelena miza«, kajpak tudi na temelju našega deleža v skupnem boju zaveznikov proti nacifašizmu.

Ko sem potem spotoma razmišljal o srečanju s Kardeljem, o tem, da se je najprej zanimal za moje zdravje in počutje, me je prešinila misel, ki je kot vklesana ostala v moji zavesti: to je v prvi vrsti človek, šele potem politik in vojak. – Ta drobčen utrinek iz spominov na tovariša Kardelja sem izmed mnogih izbral zavoljo tega, ker menim, da pri obeh velikanih naše revolucije – Petru (Boristu Kidriču) in Krištofu (Edvardu Kardelju) – ob žlahtnih ocenah njunega duha, humanizma in silovite politične prodornosti ne bi smeli zanemariti dejstva, da sta bila oba tudi vojaka, stratega in borca v pravem pomenu besede. In če ne bi bila takšna, tudi ne bi bila tista, kar v našem življenju in v naši zavesti pomenita.

Generalmajor Franc Sotler-Pavijan

Moje dolžnosti v vojni so me pripeljale do tega, da sem imel tudi dolžnost v zaščitni enoti vojaško političnega vodstva NOV Slovenije, kjer sem prišel 1942. leta po roški ofenzivi v stik s tovarišem Kardeljem. V Podlipoglavu sem bil vključen v zaščitno enoto in po nekaj dneh bivanja v tem kraju s tovarišem Kardeljem odšel v Ljubljano. Določen sem bil z ostalimi tovariši, med nami je bil tudi narodni heroj Miloš Zabukovec in še nekateri drugi, ki smo poznali pot. Spremljali smo ga do kmeta Peterce, po domače pri Zamudovih, kjer so ga medse sprejeli železničarji in terenci Zg. Kašlja. Preskrbeli so mu železničarsko uniformo. Z zaloške postaje se je Kardelj kot zavirač odpeljal v Ljubljano, da bi se lotil problemov, ki so nastali po množičnih aretacijah. In nekje spomladi oziroma v prvih mesecih 1942. leta sva prišla zopet vsak po svoji poti na dolomitsko stran, kjer smo ga pričakali in radostno sprejeli.

Prvo srečanje s Kardeljem je bilo sicer v Podlipoglavu, vendar sem ga poznal po njegovih delih, po njegovi vplivni moči, po političnem delu, že prej. Bil je zelo prijeten človek. Znal se je razgovarjati z vsakim borcem, znal je bodriti, znal je razreševati vse naše borčevske probleme.

Bil je zelo discipliniran pohodnik, zelo discipliniran partizan, eden tistih voditeljev, ki se je popolnoma podrejal komandirju patrole, komandirju zaščite med pohodom iz Kočevskega Roga, bodisi na Hrvaško ali kakšen drug kraj Slovenije. Nikdar ni postavljal vprašanj, zakaj to tako, zakaj drugače. Vse te stvari nas vežejo, posebno borce spremljevalce, zaščitnike...

VLADIMIR ŠENK

Veličina politične zapuščine

Zapustil nas je tovariš Kardelj, človek, komunist, humanist, mislec, organizator, neumorni delavec za srečo vseh nas. Z njegovim odhodom je nastala ogromna vrzel, utihnili je njegova beseda, zastala njegova misel. Ne morem doumeti, da je to res. Pogrešali bomo njegove globoke analize, ki jih je tako razumljivo podajal v vseh obdobjih, predvsem pa v časih največje preizkušnje naših narodov – v času NOB.

Sposobnost, da vidi in predvidi, je bila ena njegovih glavnih odlik. Ta sposobnost je bila plod njegovega znanja zgodovine, predvsem pa družbenopolitičnih odnosov in temeljitega znanja marksistične misli. Tovariš Kardelj je bil velik Jugoslovian in Slovenec. Kot takega ga danes spoštujemo vsa Jugoslavija. »Jugoslavija je pogoj našega napredka, blaginje in svobode«, je dejal v svojem govoru na zasedanju ustavodajne skupščine leta 1946. Njegovo delo in vizija sta bila usmerjena v to, da ustvarimo »družbo, v kateri bo človek kar najbolj svoboden«.

V tem trenutku bi težko zajeli vso veličino njegove politične zapuščine, nedvomno pa se bo kazala moč njegove misli še po mnogih letih. Tovariš Kardelj je bil rojen Ljubljančan. Svoje rodno mesto je imel rad in je poznal vse težave, ki ga tarejo. Pred leti je to svoje izredno zanimanje za napredek našega mesta pokazal tudi na srečanju s političnim aktivom mesta in nakazal, kako naj bi se Ljubljana razvijala.

Ko tako razmišljamo o tem velikanu naše revolucije, človeku, ki je vedno zaupal ljudem, šele dojamemo, kako ga bomo pogrešali. Njegovo zaupanje v množice nam nalaga nalogo, da bomo še naprej proučevali njegovo misel in delali to, kar nas je učil.

BORUT PETRIČ, ŠPORTNIK

Podpiral je šport

Nisem mogel verjeti, ko sem izvedel za smrt tovariša Edvarda Kardelja. Postopoma sem dojemal, kolikšna izguba je to za našo deželo. Bral sem njegova dela, spremljal njegovo dejavnost v tisku in drugod. Bil je borec, revolucionar, ustvarjalec. Občudoval sem ga, ker je bil preprost, velik delavec, ker je ustvarjal do zadnjega trenutka, ker je imel za vsakogar lepo besedo. Podpiral je šport. Njegovo delo bo vzpodbuda moji in vsem prihodnjim generacijam. Njegov ogromen prispevek k razvoju samoupravljanja je čutili tudi v telesni kulturi, ki je dobila pravo mesto v družbi.